

7. Kennisbasis Maatschappijleer

De docent en het vak

De tweedegraads bevoegde docent maatschappijleer leert leerlingen maatschappelijke vraagstukken te bekijken aan de hand van verschillende benaderingswijzen. Vanuit de (basis) wetenschappen van het vak en de daaruit voortvloeiende benaderingswijzen leren leerlingen over onder andere relevante nationale en internationale actoren, verschillende perspectieven, maatschappelijke belangen en daaruit volgende waardendilemma's. Daarmee poogt het vak actieve en kritische burgers te vormen en een democratische attitude te bevorderen.

Het vak en de kennisbasis

Om als docent in een complexe beroepscontext te kunnen functioneren dient de docent maatschappijleer te beschikken over de in deze kennisbasis beschreven vakinhoudelijke kennis. Daarnaast dient de docent te kunnen handelen op basis van (algemene) vakdidactische kennis en vaardigheden. Aangevuld met de opleidings specifieke vakmodulen voldoet deze kennisbasis aan de derde competentie van de SBL-bekwaamheidseisen.

Het vak en burgerschapsvorming

Maatschappijleer heeft een belangrijke taak betreffende de burgerschapsvorming van leerlingen. Kennis van maatschappelijke instituties en actoren, sociale en politieke vraagstukken, verschillende culturele en waardenoriëntaties, maatschappelijke en politieke visies en internationaal en historisch vergelijkende perspectieven zijn hierbij onontbeerlijk. Dat geldt evenzeer voor relevante vaardigheden en democratische houdingen.

Maatschappijleer is bij uitstek het vak waar leerlingen over deze zaken leren en binnen complexe contexten leren handelen. Dat gebeurt binnen alle schooltypes waar leerlingen maatschappijleer krijgen.

Daarnaast geeft de docent maatschappijleer de verschillende kerndoelen en competenties inzake burgerschapsvorming vorm. In de onderbouw voortgezet onderwijs betreft dat verschillende kerndoelen (van Mens en Maatschappij) rond meningvorming, inzicht in de eigen omgeving, cultuurverschillen, de politiek, Europese samenwerking, arm en rijk, en oorlog, vrede en mensenrechten.

In het middelbaar beroepsonderwijs betreft dit de verschillende kerntaken van de burgerschapscompetenties (brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap), met name het politieke, het sociaal-economische, het sociaal-culturele en het vitale burgerschap. Deze domeinen komen grotendeels overeen met de benaderingswijzen van het vak maatschappijleer.

Het vak en vakoverstijgend onderwijs

Bevoegde docenten maatschappijleer kunnen complexe maatschappelijke vraagstukken vanuit de verschillende benaderingswijzen bekijken en analyseren. Dit omvat ook de benodigde kennis en inzichten om met docenten van andere vakken - met name geschiedenis, aardrijkskunde, economie, levensbeschouwing en filosofie, mee te werken aan vakoverstijgend onderwijs.

De kennisbasis en sociale wetenschappen

In deze kennisbasis zijn de concepten en begrippen omschreven die elke tweedegraads docent Maatschappijleer moet kennen. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de betekenis van deze concepten en begrippen uitsluitend gereproduceerd kunnen worden. De aard van het vak veronderstelt dat docenten aan de hand van de beschreven concepten en begrippen met betrekking tot maatschappelijke vraagstukken:

1. kunnen omschrijven (definiëren en meten);
2. kunnen verklaren (theoretiseren);
3. kunnen aangeven welke beleidsmatige keuzes mogelijk zijn;
4. kunnen aangeven in hoeverre de theorie(ën) op het maatschappelijke probleem van toepassing is (zijn).

1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	142
1.1. Fundering van de benaderingswijzen	142
1.2. Politiek-juridische benaderingswijze	143
1.3. Sociaal-economische benaderingswijze	144
1.4. Sociaal-culturele benaderingswijze	145
1.5. Historisch-vergelijkende benaderingswijze	146
1.6. Geografisch-vergelijkende benaderingswijze	147
1.7. Sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden	148
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	148
2.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	148
2.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	149
2.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	150
2.4. Sociale orde en cultuur	150
2.5. Ideologieën en visies	151
2.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	152
3. Massamedia en -communicatie	152
3.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	152
3.2. Macht, invloed en ongelijkheid	153
3.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	153
3.4. Economische verhoudingen en sociaal-economische ongelijkheid	153
3.5. Cultuur, beïnvloeding, beeldvorming en visies	154
3.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	154
4. Criminaliteit en veiligheid	154
4.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	154
4.2. Macht, invloed en ongelijkheid	155
4.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	155
4.4. Sociale orde en cultuur	156
4.5. Theorieën, visies en beeldvorming	156
4.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	156
5. Arbeid en verzorgingsstaat	157
5.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	157
5.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	157
5.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	158
5.4. Economische orde en cultuur	158
5.5. Visies en theorieën	159
5.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	159
6. Pluriforme samenleving	160
6.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	160
6.2. Macht, invloed en ongelijkheid	160
6.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	161
6.4. Sociale orde en cultuur	162
6.5. Visies	163
6.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	163

7. Cultuur en socialisatie	164
7.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	164
7.2. Macht, invloed en ongelijkheid	165
7.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	165
7.4. Sociale orde en cultuur	166
7.5. Theorieën en visies	166
7.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	167
8. Mondiale vraagstukken	167
8.1. Actoren en juridische principes	167
8.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	168
8.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	168
8.4. Sociale en economische orde	169
8.5. Theorieën, visies en beeldvorming	169
8.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	170

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.1. Fundering van de benaderingswijzen	<p>Het vak maatschappijleer is gebaseerd op de sociale wetenschappen sociologie en politicologie. De inzichten om concepten en begrippen omtrent maatschappelijke vraagstukken in de klas toe te passen zijn vooral daaraan ontleend. Daarnaast maakt het vak maatschappijleer gebruik van andere (sociale) wetenschappen: culturele antropologie, rechtswetenschap, economie, sociale psychologie, communicatiewetenschappen, historische wetenschap, sociale geografie, filosofie.</p> <p>Kenmerkend voor maatschappijleer is het gebruik van vijf benaderingswijzen. Deze benaderingswijzen zijn een vertaling van begrippen, concepten en theorieën van de bovenstaande (sociale) wetenschappen.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.2. Politiek-juridische benaderingswijze	Vanuit de politicologie en rechts-wetenschappen ingegeven politiek-juridische benadering van sociale en politieke vraagstukken. Gehanteerde begrippen: rechtsstatelijke principes, actoren, politieke besluitvorming, macht en invloed en beleid.	Welke benaderingswijze herken je in het volgende filmfragment (student bekijkt een gedeelte van de documentaire An inconvenient truth)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]	Welke benaderingswijze herken je in het volgende tekstfragment (student leest een gedeelte van het artikel De diplomademocratie. Over de spanning tussen meritocratie en democratie van Marc Bovens)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.3. Sociaal-economische benaderingswijze	Vanuit de sociologie en de economie ingegeven sociaal-economische benadering van sociale en politieke vraagstukken. Gehanteerde begrippen: economische orde, economische verhoudingen, organisaties en sociaal-economische ongelijkheid.	<p>Welke benaderingswijze herken je in het volgende filmfragment (student bekijkt een gedeelte van de documentaire Sisko)?</p> <p>a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p>	<p>Welke benaderingswijze herken je in het volgende tekstfragment (student leest een gedeelte van het boek De economie van de eer van Dick Pels)?</p> <p>a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p> <p>h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.4. Sociaal-culturele benaderingswijze	Vanuit de sociologie, culturele antropologie en sociale psychologie ingegeven sociaal-culturele benadering van sociale en politieke vraagstukken. Gehanteerde begrippen: sociale orde, cultuur, opvattingen, beïnvloeding en beeldvorming.	Welke benaderingswijze herken je in het volgende filmfragment (student bekijkt een gedeelte van de film Entre les Murs)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]	Welke benaderingswijze herken je in het volgende tekstfragment (student leest een gedeelte van het boek Het land van aankomst van Paul Scheffer)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.5. Historisch-vergelijkende benaderingswijze	Vanuit de sociale wetenschappen, aangevuld met geschiedenis als hulpwetenschap, ingegeven continuïteits- en veranderingsaspecten. Gehanteerde begrippen: individualisering, informalisering, informatisering, internationalisering en intensivering.	Welke benaderingswijze herken je in het volgende filmfragment (student bekijkt een gedeelte van de film Die Welle)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]	Welke benaderingswijze herken je in het volgende tekstfragment (student leest een gedeelte van het Nieuw babylon in aanbouw van James Kennedy)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.6 Geografisch-vergelijkende benaderingswijze	Vanuit de sociale wetenschappen, aangevuld met sociale geografie als hulpwetenschap, ingegeven vergelijkingsaspecten. Met behulp van de begrippen: lokaal, nationaal en mondiaal of micro, meso, macro.	Welke benaderingswijze herken je in het volgende filmfragment (student bekijkt een gedeelte van de film <i>Das Leben der Anderen</i>)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]	Welke benaderingswijze herken je in het volgende tekstfragment (student leest een gedeelte van het boek <i>De verzorgingsstaat</i> herwogen van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid)? a. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] b. De politiek-juridische benaderingswijze, omdat... [in echte toets aangevulde beschrijving] c. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] d. De sociaal-economische benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] e. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] f. De sociaal-culturele benaderingswijze, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] g. De benaderingswijze met nadruk op verandering, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving] h. De benaderingswijze met nadruk op vergelijking, omdat ... [in echte toets aangevulde beschrijving]

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
1. Sociale wetenschappen en de benaderingswijzen	1.7 Sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden	Vanuit de sociale wetenschappen ingegeven methodologie om sociale en politieke vraagstukken te bestuderen (w.o. enquête, interview, (participerende) observatie en experiment). Geef hierbij de mogelijkheden en beperkingen aan.	Uit een peiling van Peil.nl blijkt dat 80% van de deelnemers aan het onderzoek geen vertrouwen heeft in het huidige kabinet, een historisch lage score. Het panel van Peil.nl bestaat uit ruim 40.000 mensen die zich hebben aangemeld om deel te nemen aan de enquête. Geef een onderzoeksmethodologische reden waarom je niet kunt stellen 'dat Nederlanders weinig vertrouwen in het huidige kabinet hebben.'	Binnen de sociale wetenschap worden experimenten uitgevoerd. Leg uit waarom sommige wetenschappers menen dat de toepasbaarheid van experimenten binnen de sociale wetenschap beperkt is.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	2.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	Actoren: staat, politieke partijen, maatschappelijke middenveld, burger, Hoge Colleges van Staat, actiegroepen, adviesorganen, zelfstandige bestuursorganen e.a.. Internationale organisaties: EU, VN, NAVO, WTO, Raad van Europa e.a.. Democratische rechtsstaat, Grondwet, grondrechten, staatsrechtelijk burgerschap. machtenscheiding (trias politica, dualisme en monisme), legaliteitsbeginsel. (Constitutionele) monarchie en republiek. Federatie en eenheidsstaat.	In bijgevoegd artikel wordt de relatie tussen de regering en het parlement weergegeven. Van wat voor soort ontwikkeling is daar sprake? a. Monisme, want het parlement krijgt steeds meer bevoegdheden; b. Monisme, want de coalitie in het parlement volgt in toenemende mate het beleidskader van de regering; c. Monisme, want de rechterlijke macht is in toenemende mate kritisch over wetgeving van de regering; d. Dualisme, want het aantal moties, aangevraagde spoeddebatten en amendementen van de oppositiepartijen neemt enorm toe.	Welk(e) van de onderstaande kenmerk(en) zijn van toepassing op de Nederlandse rechtsstaat: a. Het bestaan van de Grondwet. b. Het legaliteits- en legitimeitsbeginsel. c. Het laatste woord is aan het Nederlandse Hoger Gerechtshof. d. De wettelijke bescherming van het monisme.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	2.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	<p>Democratie (direct, indirect) en dictatuur.</p> <p>Meerderheid en minderheid.</p> <p>Verschillende institutionele inrichtingen van democratie (presidentieel/parlementair, districtenstelsel/evenredige vertegenwoordiging).</p> <p>Besluitvormingsmodellen: systeemmodel en incrementele model.</p> <p>Politiek als gezaghebbende waarde-toedeling, zowel in enge (staat) als in ruime (staat en maatschappij) zin.</p> <p>Definities van macht (o.a. vermogensdefinities, relationele definities).</p> <p>Machtsmiddelen, machtsbasis, methoden om macht te meten (o.a. positie, netwerken, status). Mogelijkheden om als individu invloed uit te oefenen.</p> <p>De begrippen en onderlinge relatie tussen macht, gezag en invloed.</p> <p>Relatie sociaal-economische ongelijkheid en participatie, politiek vertrouwen, macht. Deze relatie verbinden met persoonskenmerken.</p> <p>De invloed van media op politiek en omgekeerd (o.a. verkiezingscampagnes, hypes).</p>	<p>Hieronder staan enkele uitspraken over de invoering van een districtenstelsel in Nederland. Welk antwoord is juist?</p> <p>a. Binnen een parlementaire democratie bezitten vooral de hoger opgeleiden de bestuurlijke en vertegenwoordigende posities. Het districtenstelsel is daar een oplossing voor.</p> <p>b. De kloof tussen vertegenwoordigers en vertegenwoordigden wordt kleiner, omdat er meer politieke partijen in het parlement vertegenwoordigd zijn. Daardoor herkennen mensen zich beter in hun vertegenwoordigers in het parlement.</p> <p>c. Politieke tegenstellingen worden door de invoering sterker. Daardoor is het voor mensen duidelijker welke opties zij hebben en wordt hun politieke betrokkenheid groter.</p> <p>d. Geen van de bovenstaande uitspraken klopt.</p>	<p>In het bijgevoegde artikel worden verschillende visies op gezagsverhoudingen en democratie beschreven. Een belangrijke variabele om te verklaren welke visie iemand aanhangt is opleiding. Leg uit welke visie het meest overeen komt met de visie op democratie van sociaal-democraten en christendemocraten.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	2.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	Beleid als gezaghebbende probleemoplossing. Intentionele en niet-intentionele gevolgen van beleid. De spanning tussen onder andere vrijheid en gelijkheid, solidariteit en individualiteit, nationalisme en internationalisme.	Beleidsontwikkeling van de overheid moet altijd: a. Voldoen aan de wensen van de belanghebbenden. b. Democratisch zijn gelegitimeerd. c. Een probleem oplossen, anders is het geen beleid. d. Het belang van de overheid als uitgangspunt hebben.	Bijgevoegd artikel gaat over het onderwijsbeleid van de overheid. Waarin komt de spanning tussen vrijheid en gelijkheid naar voren?
	2.4. Sociale orde en cultuur	Functies van de overheid (interne en externe veiligheid, voorwaardenscheppend betreffende democratisch burgerschap en met betrekking tot de verzorgingsstaat). Functies van de politieke partijen in een vertegenwoordigende democratie. Sociale voorwaarden voor het functioneren van democratie. Kenmerkende elementen van de Nederlandse politieke cultuur (compromis, coalitie, consultatie, consensus) in vergelijking met andere samenleving.	Bijgaand een artikel over democratie in Kenia. Leg uit welke sociale voorwaarden voor het functioneren van democratie er afwezig en welke aanwezig zijn.	Het moderne democratiebegrip gaat uit van: a. De rule of law. b. Dat vrijheid, gelijkheid en solidariteit in gelijke mate worden gerespecteerd. c. Dat de plichten van de meerderheid zijn gewaarborgd. d. Dat de overheid er is om te waken over het welzijn van haar staatsburgers.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	2.5. Ideologieën en visies	<p>Politieke stromingen en ideologieën (liberalisme, socialisme, sociaal-democratie, confessionalisme, christen-democratie, conservatisme, nationalisme, fascisme, anarchisme, populisme, feminisme, ecologisme).</p> <p>Verschillende dimensies waarop politieke partijen in te delen zijn. Politieke categorieën (links, rechts, midden; progressief en conservatief).</p> <p>Visies op democratie (instutioneel en substantieel).</p> <p>Visie op relatie politiek en economie (marxisme, corporatisme, liberalisme).</p> <p>Visies op besluitvorming (elite-theorie, pluralisme).</p> <p>Visies op de relatie tussen kiezer en gekozenen (representatie, representativiteit, legitimiteit, volatiliteit).</p> <p>Burgerschapsvisies: liberaal, communitaristisch en republikeins.</p>	Bijgaand een artikel over de Socialistische Partij. Welke argumenten zijn in het artikel te vinden voor én tegen de stelling dat de SP een populistische partij is?	<p>“Het conservatisme legt vooral de nadruk op democratie als methode om een sociaal rechtvaardige samenleving mogelijk te maken. Binnen dit model is zoveel mogelijk bemoeienis van burgers met de politieke besluitvorming erg gewenst.” Welk antwoord is juist?</p> <p>a. De stelling klopt. Conservatieven leggen nadruk op democratie als methode om een sociaal rechtvaardige samenleving mogelijk te maken, omdat zij er van uitgaan dat democratisering van maatschappelijke instituties de negatieve kanten van marktwerking tegen kan gaan.</p> <p>b. De stelling klopt. Conservatieven leggen de nadruk op democratie als methode om sociaal rechtvaardige samenleving te bereiken, omdat zij vinden dat het maatschappelijke middenveld een belangrijke rol moet spelen in de samenleving.</p> <p>c. De stelling klopt niet. Conservatieven stellen dat het bestuur van het land vooral in handen moet zijn van een bestuurlijke elite. Burgers moeten niet teveel participeren binnen de politieke besluitvormingsprocessen.</p> <p>d. De stelling klopt niet. Conservatieven zijn nooit voorstander van democratie en democratische instituties.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
2. Politiek, rechtsstaat en democratisch burgerschap	2.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	Veranderingen in de politieke cultuur en structuur (en de voorstellen daarvoor) sinds 1848. Recente politieke veranderingen in relatie tot individualisering, informalisering, internationalisering en mondialisering. Vergelijken van de Nederlandse politieke cultuur en structuur met die van andere samenlevingen en bovennationaal bestuur. De overeenkomsten en verschillen tussen de Nederlandse politiek en die van andere landen, samenlevingen en culturen, onder andere de vergelijking met andere bestuursvormen (dictaturen, eenpartijstaten).	De jaren zestig stonden in het teken van democratisering en politisering. De jaren tachtig en negentig van zakelijkheid en marktwerking. Dit had effect op de Nederlandse politieke cultuur. Lees de volgende stellingen: 1. In de jaren tachtig kwam het poldermodel op, terwijl er in de periode daarvoor sprake was van een politisering van de samenleving en een politiek die compromissen tussen verschillende politieke partijen en belangengroepen bemoeilijkte; 2. In de jaren tachtig en negentig werd het idee de samenleving en de politiek gedemocratiseerd moest worden door steeds minder mensen gedeeld. Het idee dat participatie en inspraak van veel burgers wenselijk is, werd daarom door de meeste mensen en politieke partijen niet langer nagestreefd. Welk antwoord is juist: a. stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist. b. stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist. c. beide stellingen zijn juist. d. beide stellingen zijn onjuist.	In de jaren tachtig was er sprake van verzakelijking van de politiek. Leg uit waarom een liberale partij als de VVD zich goed kan vinden in het idee van verzakelijking van de politiek.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
3. Massamedia en -communicatie	3.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	Actoren w.o. overheid en politieke partijen, burger en mediaconsument, Commissariaat voor de Media en mediaproductanten. Pluriform mediabestel. Vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en vereniging. Functies van media binnen een democratie (o.a. opiniëren en informeren).	Kwaliteitsmedia vervullen in een representatieve democratie verschillende functies. Welke functies zijn in het bijgaande artikel te herkennen.	De publieke omroep heeft als taak: a. Niet alleen radio en televisie te maken. b. Programma's te maken conform de programma-voorschriften. c. Om te fungeren als een klankbord voor alle publieke opinies. d. De opvattingen van de overheid kenbaar te maken.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
3. Massamedia en -communicatie	3.2. Macht, invloed en ongelijkheid	Macht en invloed van actoren en mediaorganisaties, waaronder agendasetting en publieke opinie. Politiek-publicitair complex (rol voorlichting, medialogica). Structuur en belangen van actoren op het gebied van media.	Mondiaal is er sprake van een toenemende mediaconcentratie. Welke uitspraak kan daarmee in verband worden: a. Mediaconcentratie genereert binnen mediabedrijven meer middelen met als gevolg een toenemende pluriformiteit. b. Mediaconcentratie leidt tot verschraling en is daarmee een bedreiging van een pluriform mediabestel. c. Mediaconcentratie is vooral een westers verschijnsel. d. Mediaconcentratie bedreigt de redactionele onafhankelijkheid van nieuwsmedia niet en is daarom geen probleem.	In het bijgaande artikel wordt de relatie tussen media en politici/bestuurders omschreven. De rol van voorlichters speelt daarbij een prominente rol. Leg uit wat dat te maken heeft met medialogica.
	3.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	Redactiestatuut. Mediawet, Auteurswet, mededingingsrecht (geestelijk eigendom), telecommunicatierecht, Europees recht. Spanning tussen o.a. pluriformiteit en commercie, differentiatie en diversiteit, vrijheid van meningsuiting en vrijheid van godsdienst.	Waarom is in het bijgaande artikel sprake van een spanning tussen pluriformiteit en commercie?	Leg uit waarom er een rol is voor het redactiestatuut rondom commercialisering van media.
	3.4. Economische verhoudingen en sociaal-economische ongelijkheid	Aandeelhouders en eigenaarschap. Pluriformiteit en marktwerking. Mediagebruik en mediabereik in relatie tot sociaal-economische ongelijkheid en persoonskenmerken.	Als we kijken naar tijdbestedingsonderzoeken valt het volgende op inzake mediagebruik: a. Het aantal uren dat men aan mediagebruik besteedt is gelijk gebleven. b. Jongeren kijken meer televisie ondanks de toenemende tijdsbesteding aan internet. c. Jongeren en ouderen gebruiken de kwaliteitskrant als de belangrijkste informatiebron. d. Jongeren besteden meer tijd aan het lezen van gratis kranten dan ouderen.	Klopt de volgende stelling: "Internetgebruik bevordert zowel de politieke als sociale participatie"? a. Ja, want mensen informeren zich door het internet beter, zodat de interesse voor politiek en maatschappij toeneemt. b. Ja, want internet is laagdrempelig. c. Nee, want mensen gebruiken het internet vooral om de eigen interesses te verdiepen. d. Nee, want het internet wordt door politieke partijen en de commercie vooral gebruikt om het eigen verhaal te verspreiden.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
3. Massamedia en -communicatie	3.5. Cultuur, beïnvloeding, beeldvorming en visies	<p>Identificatie.</p> <p>Socialiserende functies van media (sociale cohesie, 'community'-vorming).</p> <p>Betekenisgeving en betekenisproductie.</p> <p>Mediaconsumptie.</p> <p>Vrijtijdsbesteding.</p> <p>Medialandschap.</p> <p>Media-effecten.</p> <p>Manipulatie en indoctrinatie.</p> <p>Objectiviteit en subjectiviteit.</p> <p>Selectieve waarneming, stereotypering.</p> <p>Feit en mening.</p> <p>Communicatie- en beïnvloedings-theorieën: w.o. almacht van de media, agendatheorie, 'users and gratifications'-theorie (Costera-Meijer).</p> <p>Politieke visies op media en mediabeleid</p>	Leg uit waarom er in het bijgaande artikel sprake is van een relatie tussen identificatie en socialiserende functies van media.	<p>Objectieve informatieverwerking door personen wordt vergemakkelijkt als:</p> <p>a. Stereotyperingen worden vermeden.</p> <p>b. Kwaliteitsmedia alle feiten op een rij zetten.</p> <p>c. Men de mechanismen van selectieve waarneming van het publiek kent.</p> <p>d. Als men rekening houdt met de identiteitsvorming van het publiek.</p>
	3.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	<p>Massamedia in relatie tot maatschappelijke veranderingen (individualisering, internationalisering, informatisering en informalisering). Hierbij onder meer aandacht voor de geschiedenis van het medialandschap, interactiviteit en nieuwe media.</p> <p>Het mediabestel in vergelijking met dat van andere landen.</p>	Leg uit waarom er een relatie bestaat tussen internationalisering en de komst van commerciële televisiezenders.	<p>Commerciële televisie werd in Nederland mogelijk doordat:</p> <p>a. Het publiek erom vroeg.</p> <p>b. De politieke meerderheid de mediawet aanpaste.</p> <p>c. De belangen van de STER beter gewaarborgd zouden zijn.</p> <p>d. De Europese richtlijnen dit vereisten.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
4. Criminaliteit en veiligheid	4.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	<p>Actoren: o.a. overheid als wetgever, rechterlijke macht (zittende en staande magistratuur), politie, gevangeniswezen, dader en slachtoffer, hulpverlening, massamedia, partijen in het strafproces: rechters, OM, verdachte, advocaat, getuigen(-deskundigen), reclassering.</p> <p>Legaliteitsbeginsel en rechtsgelijkheid.</p> <p>Rechtzekerheid.</p> <p>Onschuldpresumptie.</p> <p>Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.</p>	<p>Hieronder volgen twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1: De procureur-generaal bij de Hoge Raad heeft onder andere tot taak hoge ambtsdragers, zoals ministers, te vervolgen als zij worden verdacht van een ambtsmisdrijf.</p> <p>Stelling 2: De minister van Justitie is politiek verantwoordelijk voor het doen en laten van de leden van de zittende magistratuur.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>	Leg uit welk staatsrechtelijk principe beschreven wordt in het bijgevoegde artikel.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
4. Criminaliteit en veiligheid	4.2. Macht, invloed en ongelijkheid	<p>Strafbaarheid en strafwaardigheid: definities van criminaliteit.</p> <p>Criminalisering en decriminalisering.</p> <p>Reacties op criminaliteit: Preventie en/of repressie.</p> <p>Doelen van de straf (o.a. generale en speciale preventie en vergelding, voorkomen van eigenrichting, herstel rechtsorde, resocialisatie).</p> <p>Relatie criminaliteit en sociaal-economische ongelijkheid, verbinden aan persoonskenmerken.</p> <p>Klassenjustitie.</p> <p>Economische schade door criminaliteit.</p>	In het bijgevoegde fragment wordt een discussie over criminaliteit gevoerd. Welke begrippen zijn van toepassing op het debat: strafbaarheid, strafwaardigheid, criminalisering en/of decriminalisering?	<p>Hieronder volgen twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1: Resocialisatie vormt een van de doelen van straf. Hiermee beoogt men andere mensen af te houden van het plegen van een strafbaar feit.</p> <p>Stelling 2: Het voorkomen van eigenrichting is een van de doelen van straf. Hiermee probeert men te voorkomen dat de dader eigen rechter gaat spelen.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>
	4.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	<p>Het criminaliteits- en veiligheidsbeleid.</p> <p>Het strafrecht en strafprocesrecht: wetten, jurisprudentie.</p> <p>Misdrijven en overtredingen.</p> <p>Straffen (gevangenisstraf, hechtenis, geldboete, taakstraf) en tenuitvoerlegging.</p> <p>Maatregelen (waaronder TBS).</p> <p>Het meten van criminaliteit (politie- en rechtbankstatistieken, dader- en slachtofferstudies) en het meten van de effectiviteit van beleid.</p> <p>Criminaliteitsbeleid als instrument voor sociale cohesie.</p> <p>Spanning tussen veiligheid enerzijds en rechtsstatelijke principes en privacy anderzijds.</p>	In het bijgevoegde fragment wordt een discussie over criminaliteitsbeleid gevoerd. Tussen welke zaken bestaat er spanning volgens de deelnemers aan het debat?	<p>Politiestatistieken schieten als objectief gegeven voor de meting van criminaliteit tekort.</p> <p>Een reden daarvoor is dat:</p> <p>a. Daders vaak niet bereid zijn hun misdaden op te biechten.</p> <p>b. Het aantal uiteindelijke veroordelingen door de rechter(s) lager ligt dan het aantal aanhoudingen.</p> <p>c. Wat strafbaar gesteld gedrag is, van tijd tot tijd heel verschillend wordt opgevat.</p> <p>d. De aangiftebereidheid vertekend kan werken.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
4. Criminaliteit en veiligheid	4.4. Sociale orde en cultuur	Gevolgen van criminaliteit voor de samenleving (materieel en immaterieel). Gidsfunctie en functie van criminaliteit voor sociale orde.	Welke functies heeft criminaliteit voor de samenleving, volgens de auteur van het bijgevoegde artikel?	De criminoloog Albert Cohen is bekend geworden vanwege zijn criminele subculturentheorie. Welke van de onderstaande stellingen met betrekking tot deze theorie is/zijn juist? Stelling 1: Middenklassenwaarden, zoals het belang van een goede opleiding en geweldloosheid, worden niet door alle jongeren gedeeld. Stelling 2: Leden van de 'delinquent gang' verwerpen de middenklassenwaarden en vervangen deze door de waarden van de 'gang'. a. Beide stellingen zijn juist. b. Beide stellingen zijn onjuist. c. Alleen stelling 1 is juist. d. Alleen stelling 2 is juist.
	4.5. Theorieën, visies en beeldvorming	Theorieën over de oorzaken van criminaliteit: biologische/biosociale benaderingen, psychologische benaderingen, sociologische benaderingen. Politieke visies met betrekking tot repressie en preventie, criminalisering en decriminalisering. Aandacht in de media voor criminaliteit en rechtsstatelijke instituties.	Aanhangers van de stigmatiseringtheorie zoeken de oorzaken van criminaliteit vooral in: a. Afwijkend gedrag van een minderheid van de bevolking. b. De maatschappelijke reactie op bepaald gedrag. c. Sociale ongelijkheid op basis van sociaal-economische status. d. Biosociale kenmerken van de daders van misdrijven.	Volgens de anomietheorie van Merton bestaat er een verband tussen criminaliteit en sociale ongelijkheid. Leg uit waar dat in het bijgevoegde artikel te herkennen is.
	4.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	Vergelijking van aard en omvang van de criminaliteit en criminaliteitsbestrijding in hedendaags Nederland met die in andere landen en tijden. Internationale vergelijking van rechtssystemen, met aandacht voor bijvoorbeeld juryrechtspraak. Criminaliteit in relatie tot individualisering, internationalisering en informatisering.	Welke grootschalige maatschappelijke veranderingen worden in het bijgevoegde artikel gezien als een verklaring voor criminaliteit?	Er zijn verschillende verklaringen voor het feit dat een vergelijking van de omvang van de criminaliteit in verschillende landen niet eenvoudig is. Welke van de volgende verklaringen hoort daar NIET bij? a. het beleid van politie en justitie met betrekking tot de registratie van criminaliteit gebeurt in verschillende landen op uiteenlopende wijzen. b. de definitie van wat criminaliteit is loopt in de verschillende landen uiteen. c. Dé criminaliteit bestaat niet. Er zijn vaak grote culturele verschillen tussen landen, waardoor de aard van de criminaliteit uiteenloopt. d. In sommige landen wordt zwaarder gestraft dan in andere.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
5. Arbeid en verzorgingsstaat	5.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	Actoren w.o. overheid, werkgever en werknemer, werkgevers- en werknemersorganisaties, SER, uitvoeringsorganen sociale zekerheid, particuliere sector, politieke partijen en sociale bewegingen. Sociale grondrechten, recht op vereniging, recht op collectieve actie.	Nederland heeft op het gebied van de arbeidsverhoudingen een neocorporatieve staatsvorm, waarbinnen een overlegeconomie bestaat. Welke term wordt er in het artikel gebruikt voor deze staatsvorm?	Welke van onderstaande omschrijvingen is het best van toepassing op het begrip arbeidsverhoudingen? a. De mogelijkheid tot het nemen van beslissingen over de op de arbeidsmarkt beschikbare werkgelegenheid. b. De relaties tussen werkgevers, werknemers en hun respectieve organisaties en tussen deze en de overheid. c. De machtsrelatie tussen werkgevers en werknemers in arbeidsorganisaties, waarbij de vrijheid en verantwoordelijkheid van beide partijen voorop staat. d. De mechanismen en instituties aangaande de koop en verkoop van arbeidsvermogen, waardoor zowel de allocatie als de prijsvorming van arbeid tot stand komt.
	5.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	De machtsrelaties tussen overheid, werkgevers- en werknemersorganisaties binnen de arbeidsverhoudingen, rekening houdend met organisatiegraad, economische conjunctuur, politieke verhoudingen en mate van institutionalisering. Invloed van geïnstitutionaliseerde arbeidsverhoudingen op de arbeidspositie van individuele werknemers, met aandacht voor CAO. Relatie tussen sociaal-economische posities (klasse, sociale stratificatie, maatschappelijke positie, inkomen, macht, status, verticale en horizontale maatschappelijke mobiliteit, belangen) en arbeidsmarkt en verzorgingsstaat. Sociaal-economische participatie relateren aan persoonskenmerken (w.o. sekse, etniciteit, leeftijd en opleidingsniveau).	Mobiliteit in een samenleving kan aan de hand van verschillende criteria worden vastgesteld, waaronder beroepspositie. Zo kan men aan de hand van veranderingen van de beroepspositie intergenerationele en intragenerationele mobiliteit meten. Geef per tekstfragment aan van welke vorm er sprake is.	In het sociale beleid binnen de Nederlandse verzorgingsstaat doet zich het Matteüs-effect voor. Dit effect houdt in dat: a. Onderwijsvoorzieningen, sociale huisvesting, cultuur en gezondheidszorg hoofdzakelijk toevloeien naar lagere sociaal-economische statusgroeperingen (S.e.S.) b. De voordelen van het sociale beleid tendentieel en verhoudingsgewijs meer naar de hogere sociaal-economische statusgroeperingen (S.e.S.) toevloeien dan naar lagere S.e.S.. c. Naast formele regelingen van de verzorgingsstaat het particulier initiatief (maatschappelijk middenveld) wordt gestimuleerd tot een aanvullende bijdrage aan het verbeteren van de leefsituatie van gedeprievende groepen. d. Levensbeschouwelijke groepen zich juist in een seculiere samenleving in hun bijdrage aan de verzorgingsstaat laten inspireren door het gedachtegoed in de bijbel, in het bijzonder door het evangelie van Matteüs.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
5. Arbeid en verzorgingsstaat	5.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	<p>Wet- en regelgeving op het gebied van arbeid en sociale zekerheid. Sociaal-economisch beleid van de overheid en de EU.</p> <p>Functies van de verzorgingsstaat (verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden.)</p> <p>Uitkomsten van het vigerende sociaal-economische beleid (arbeidsmarkt en sociale zekerheid).</p> <p>Spanning tussen de functies van de verzorgingsstaat (verzorgen, verzekeren, verheffen en verbinden).</p>	<p>Het sociale beleid van de Europese Unie is gefundeerd op het subsidiariteitsbeginsel. Dit houdt in dat het sociale beleid:</p> <ol style="list-style-type: none"> Een zaak blijft van de nationale lidstaten en niet van de Europese Unie, omdat het niet om een grensoverschrijdende kwestie gaat. Via het principe van gesloten coördinatie gericht is op het streven naar een socialer Europa. Sinds het Verdrag van Amsterdam in 1997 geen onderdeel meer is van de verdragsbepalingen van de Europese Unie. Wordt gecoördineerd door een aparte commissie van Sociale Zaken, bestaande uit alle ministers van sociale zaken uit de lidstaten. 	Het bijgevoede artikel heeft betrekking op het functioneren van de Nederlandse verzorgingsstaat. Tussen welke functies van de verzorgingsstaat bestaat spanning blijkens het artikel?
	5.4. Economische orde en cultuur	<p>Verschillende typen sociaal-economische orde (kapitalisme, markteconomie, gemengde economie, planeconomie).</p> <p>De typologie van verzorgingsstaten (sociaal-democratische, liberale en corporatistische); Rijnlands en Angelsaksisch model.</p> <p>Verschillende typen arbeidsethos en bedrijfsculturen.</p> <p>Kenmerken van het poldermodel.</p> <p>Soorten arbeidsdeling.</p>	<p>Het ontstaan van de Nederlandse verzorgingsstaat is nauw verbonden met arbeid. Tegenwoordig blijkt die band met arbeid voor een deel nog steeds uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> Het stelsel van sociale zekerheid. De rol van het particuliere initiatief. Het soevereiniteitsbeginsel. De solidariteitsgedachte. 	<p>Het arbeidsethos heeft betrekking op de betekenis die mensen voor hun leven toekennen aan arbeid.</p> <p>Stelling 1: Mensen met een kritisch arbeidsethos wijzen arbeid als zodanig niet af, maar aanvaarden arbeid niet tot elke prijs.</p> <p>Stelling 2: Mensen met een alternatief arbeidsethos slaan de betekenis van (betaalde) arbeid voor het welzijn van mensen laag aan en willen bij voorkeur een groter deel van hun tijd aan vrijetijdsbezigheden besteden.</p> <ol style="list-style-type: none"> Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist. Beide stellingen zijn juist. Beide stellingen zijn onjuist.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
5. Arbeid en verzorgingsstaat	5.5. Visies en theorieën	<p>Standpunten van politieke partijen ten aanzien van sociaal-economische vraagstukken, de hedendaagse en gewenste (toekomstige) verzorgingsstaat en collectieve actie-problemen.</p> <p>Visies op sociaal-economisch burgerschap.</p> <p>Visies op de organisatie van arbeid (w.o. Taylorisme, HRM). Visies op betaalde en onbetaalde arbeid.</p> <p>Visies op betaalde en onbetaalde arbeid.</p> <p>Theorieën en opvattingen over relatie arbeid en vrije tijd (w.o. holistische en compensatorische). Solidariteitsbeginsel.</p>	Bijgevoegde artikel heeft betrekking op de problemen die de auteur signaleert op de Nederlandse arbeidsmarkt. Welke visie ten opzichte van de verzorgingsstaat is te herkennen in het artikel?	<p>Politieke stromingen hebben uiteenlopende opvattingen over sociaal-economische kwesties en de rol van de overheid daarbij.</p> <p>Stelling 1: Sociaaldemocraten gaan onder meer uit van spreiding van kennis, inkomen en macht, een zekere mate van planning en een gemengde economie waarbij zowel overheid als markt een belangrijke rol spelen.</p> <p>Stelling 2: Christendemocraten gaan onder meer uit van gespreide verantwoordelijkheid, rentmeesterschap en kleinschaligheid evenals een beperkte rol van de overheid op sociaaleconomisch terrein.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 onjuist. b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist. c. Beide stellingen zijn juist. d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>
	5.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	<p>De geschiedenis en maatschappelijke veranderingen met betrekking tot de Nederlandse verzorgingsstaat en arbeid in relatie tot individualisering, informalisering, internationalisering en informatisering.</p> <p>De sociaal-economische orde en verzorgingsstaat van Nederland in vergelijking met andere landen.</p> <p>Problemen van en discussie over de toekomst van arbeid en de verzorgingstaat in internationaal perspectief.</p>	In de loop van de westerse cultuurgeschiedenis is een golfbeweging in het denken over arbeid waarneembaar, waarbij arbeid afwisselend als overwegend last of als overwegend lust wordt gezien. Welke visies zijn in het artikel te herkennen?	<p>De Nederlandse verzorgingsstaat kan in vergelijking met andere verzorgingsstaten worden beschouwd als een politiek compromis van liberale, sociaaldemocratische en christendemocratische principes. Dit blijkt uit:</p> <p>a. Het liberale principe van het in belangrijke mate handhaven van de markteconomie, het solidariteitsprincipe van de sociaaldemocraten en het christendemocratische principe van de verdelende werking van de markt.</p> <p>b. Het liberale principe van gelijkheid en solidariteit, het sociaaldemocratische principe van het verminderen van sociale ongelijkheid en het christendemocratische idee van soevereiniteit in eigen kring.</p> <p>c. Het liberale principe van sociaal beleid gericht op het zo goed mogelijk garanderen van individuele vrijheid, het sociaal-democratische solidariteitsprincipe en het christendemocratische principe van rechtvaardigheid.</p> <p>d. Het liberale principe van het in belangrijke mate handhaven van de markteconomie, het subsidiariteitsbeginsel van de sociaaldemocraten en de principes van rechtvaardigheid en solidariteit van de christendemocraten.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
6. Pluriforme samenleving	6.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	Actoren: overheid, etnische en culturele groeperingen, politieke partijen, burger/individu, media e.a.. Grondwettelijk gewaarborgde gelijke behandeling in gelijke gevallen, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging, godsdienstvrijheid.	In een liberale democratie botst een restrictief migratiebeleid met de normen en waarden van de rechtsstaat omdat: 1. De sociale cohesie in Nederland hierdoor wordt bedreigd. 2. Alle burgers gelijkwaardig zijn en ook zo moeten worden behandeld. 3. De rechtspraak onafhankelijk is. 4. De politie kan ingrijpen en mensen het land kan uitzetten. Leg uit welke stellingen kloppen.	Leg uit hoe in het bijgaande artikel over de Nederlandse pluriforme samenleving de overheid het grondwettelijke non-discriminatiebeginsel waarborgt.
	6.2. Macht, invloed en ongelijkheid	De mate van participatie (o.a. politiek, maatschappelijk en economisch) van de verschillende etnische en culturele groeperingen in Nederland. Sociaal-economische posities van allochtonen en autochtonen. Ongelijkheden tussen allochtonen en autochtonen, allochtonen onderling, jongeren en ouderen, mannen en vrouwen, stedelingen en plattelandsbewoners. Arbeidsmarkt- en scholingspositie van verschillende groepen (m.b.t. etniciteit, leeftijd, sekse, opleidingsniveau).	“Mannen en vrouwen zijn niet gelijk. Vrouwen hebben van nature meer behoefte om bij hun kinderen te zijn. Daarom moeten vrouwen thuisblijven bij de kinderen en mannen werken.” Leg uit of de bovenstaande uitspraak discriminerend is.	Volgens de neo-institutionele benadering van de arbeidsmarkt doet zich op de arbeidsmarkt het verschijnsel van statistische discriminatie voor. Dit houdt in dat: a. Vragers en aanbieders op de markt niet elkaars directe concurrenten zijn, omdat zij door statistische gegevens aanmerkelijk van elkaar verschillen. b. Aanmerkelijke verschillen bestaan tussen bedrijfstakken waar wel en waar geen integratie van arbeidsfuncties en -taken optreedt. c. Werkgevers potentiële werknemers niet aannemen op grond van vermeende en toegeschreven eigenschappen van de groepering waartoe deze werknemers behoren. d. Er op delen van de arbeidsmarkt sprake is van “slechte” banen met een relatief lage beloning en minder gunstige overige voorzieningen (secundaire arbeidsvoorwaarden).

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
6. Pluriforme samenleving	6.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	<p>Het minderheden-, migratie- en vluchtelingenbeleid van de nationale overheid en de EU.</p> <p>Beleid en wetgeving met betrekking tot integratie en inburgering van vreemdelingen en vluchtelingen.</p> <p>Invloed en betrokkenheid van etnische en culturele groeperingen op het beleid.</p> <p>Intentionele en niet-intentionele gevolgen van beleid met betrekking tot integratie en segregatie.</p> <p>Spanning tussen pluriformiteit en uniformiteit.</p>	<p>De EU heeft een overkoepelend integratiebeleid afgesproken, waaraan alle lidstaten een bijdrage moeten leveren. De doelstellingen van dit beleid zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Tegengaan van discriminatie, verbetering van de rechtspositie van immigranten uit niet-EU-landen en het reduceren van de sociaal-economische achterstand van etnische minderheden. b. Bevordering van het vrije verkeer tussen burgers van de lidstaten, gezamenlijk sociaal beleid om te komen tot een hoogwaardige verzorgingsstaat en inpassing van immigranten van binnen en buiten de EU in de arbeidsmarkt. c. Gezamenlijk arbeidsmarktbeleid gericht op integratie van gemigreerde burgers uit de lidstaten, erkenning van getuigschriften en diploma's over en weer en verbetering van de maatschappelijke positie van gedepriveerde groepen. d. Financiële ondersteuning en revitalisatie van probleemwijken, verhoging van de arbeidsparticipatie van leden uit lagere sociaal-economische statusgroeperingen en bevordering van cultuurdeelname van leden uit etnische groepen. 	<p>Leg aan de hand van het bijgevoegde artikel uit waarom er sprake is van spanning tussen pluriformiteit en uniformiteit rondom het integratiebeleid.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
6. Pluriforme samenleving	6.4. Sociale orde en cultuur	<p>Kenmerken van Nederland als een pluriforme samenleving.</p> <p>Kenmerken van de belangrijkste (bijvoorbeeld culturele, religieuze en etnische) groeperingen.</p> <p>De spanning tussen pluriformiteit en sociale cohesie.</p> <p>De (pluraliteit van) waarden en normen in de Nederlandse samenleving.</p> <p>Culturele typering van de Nederlandse samenleving (o.a. seculariteit, gelijkheid, rationaliteit).</p> <p>Verschillende benaderingen van cultuur en identiteit (cultuur als essentie en als constructie).</p> <p>Cultureel relativisme, cultureel universalisme, ethnocentrisme en seksisme, racisme in denkbelden en gedragingen van mensen.</p> <p>Gender.</p>	<p>Hieronder staan twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1. In Nederland wonen 1.7 miljoen moslims. Deze mensen zijn vooral afkomstig uit Marokko en Turkije. De meeste van hen vieren de ramadan maar gaan niet regelmatig naar de moskee;</p> <p>Stelling 2. In Nederland wonen zo'n 350.000 mensen met een Surinaamse achtergrond. Zij zijn vooral in de jaren tachtig (tijdens het bewind van Bouterse) naar Nederland gekomen;</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>	<p>Een moskee vraagt toestemming aan de gemeente om vijfmaal per dag via de luidsprekers op te mogen roepen tot het gebed. Deze kwestie riep heel wat discussie op bij de bevolking. Alvorens te beslissen roept de gemeente de buurtbewoners bijeen en die vinden vijf keer per dag te gek worden.</p> <p>Een vertegenwoordiger van de moskee vindt het een schande dat het verzoek van de moskee door de gemeente niet wordt gehonoreerd.</p> <p>“Vandaag tijdens ons gebed begonnen toch ook de kerkklokken te luiden? [...] Soms denk ik dat Turkije toleranter is dan Nederland. Daar hoor je de geluiden van kerkklokken en moskeeën dwars door elkaar.”</p> <p>De wethouder (CDA) antwoordde: “Ik heb heel duidelijk tegen ze gezegd: U bent in Nederland. [...] Het luiden van kerkklokken behoort tot zaken die hier al eeuwenlang zo gaan. Het is een samenleving die met elkaar rechten heeft opgebouwd. Dat heeft u maar te respecteren. Niet alles wat u vraagt kan.”</p> <p>Bron: vrij naar een artikel van B. Wagendorp ‘Wel Nederlands, geen Nederlander’ in De Volkskrant van 22 juni 2002.</p> <p>In deze kwestie zijn verschillende visies op cultuur te herkennen. De visies van de wethouder en van de vertegenwoordiger van de moskee zijn achtereenvolgens gebaseerd op :</p> <p>a. Cultureel relativisme en universalisme.</p> <p>b. Pluralisme en cultureel relativisme.</p> <p>c. Universalisme en pluralisme.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
6. Pluriforme samenleving	6.5. Visies	<p>Standpunten (onder andere van politieke partijen) ten aanzien van minderheden-, migratie- en vluchtelingenbeleid.</p> <p>Analyse van pluriforme vraagstukken met behulp van de volgende begrippen: anomie, deviatie, conformisme, conditionering, uitsluiting, insluiting, positie-toewijzing, positieverwerving, sociale controle, categorisering, stereotypering, vooroordelen, discriminatie.</p> <p>Werking van identiteitsvorming, selectieve waarneming, referentiekader, feiten/meningen, objectiviteit, subjectiviteit.</p>	Leg uit op welke wijze de begrippen sociale uitsluiting, conformisme en discriminatie in het bijgevoegde artikel voor komen.	<p>1. "Marokkaanse jongeren begaan vaker dan autochtone jongeren delicten, zijn vaker lager opgeleid en vaker werkloos."</p> <p>2. "Vrouwen werken minder hard dan mannen, willen graag zo snel mogelijk naar huis en drinken thee met hun vriendinnen."</p> <p>Welk antwoord is juist?</p> <p>a. Stelling 1 is een feitelijke beschrijving van de werkelijkheid. Stelling 2 is een stereotypering;</p> <p>b. Stelling 1 is een discriminerende opmerking. Stelling 2 is een feitelijke beschrijving van de werkelijkheid;</p> <p>c. Stelling 1 beschrijft een vooroordeel ten opzichte van Marokkanen. Stelling 2 is discriminerend naar vrouwen;</p> <p>d. Stelling 1 is een culturalistische verklaring voor het gedrag van Marokkanen. Stelling 2 is een stereotypering.</p> <p>e. Geen van de bovenstaande antwoorden is juist.</p>
	6.6. Maatschappelijke verandering en internationale vergelijking	<p>Oorzaken van migratiebewegingen sinds 1945 en de gevolgen daarvan voor de Nederlandse samenleving. Veranderingen in Nederlandse pluriforme samenleving (mede in vergelijking met andere samenlevingen) sinds 1945 in relatie tot internationalisering, informalisering en individualisering, mede op het gebied van kerkelijkheid en sociale cohesie. Het Nederlandse beleid in vergelijking met dat van andere migratielanden (bijvoorbeeld VS).</p>	<p>1. Nederland en de Verenigde Staten hebben beide de afgelopen vijf jaar een integratiebeleid gevoerd waarbij de nadruk lag op assimilatie.</p> <p>2. Het Nederlandse integratiebeleid is tot begin jaren zeventig gericht geweest op identiteitsbehoud. Daarna lag de nadruk op integratie in de Nederlandse samenleving en het aanleren van de Nederlandse taal.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>	Welke grootschalige maatschappelijke ontwikkeling is volgens de auteur van het bijgevoegde artikel de hoofdoorzaak van het 'multiculturele drama'?

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
7. Cultuur en socialisatie	7.1. Actoren en rechtsstatelijke principes	Socialiserende instituties (zoals gezin, school, referentiegroep, subcultuur, werk, media, kerk, overheid), belangengroepen en politieke partijen. Vrijheid van godsdienst, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van onderwijs.	Onderwijs is een belangrijke institutie voor secundaire socialisatie. Sommige sociologen verkondigen de stelling dat het onderwijs een rol heeft gespeeld bij de verburgerlijking van de arbeidersklasse. Welke stelling(en) is/zijn in overeenstemming met deze verburgerlijkingstheze? Stelling 1: Democratisering van het onderwijs heeft niet alleen de mobiliteit van kinderen uit de arbeidersklasse verhoogd, maar ook de burgerlijke cultuur en levenshouding bij de arbeiders verspreid. Stelling 2: Onderwijs zorgt voor een bepaalde convergentie tussen de hogere lagen van de arbeidersklasse en de lagere middenklasse op het gebied van economische consumptie en gezinsgerichtheid. a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist. b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist. c. Beide stellingen zijn juist. d. Beide stellingen zijn onjuist.	Welke van de onderstaande omschrijvingen van vrijheid van onderwijs (zoals dat omschreven is in de Nederlandse Grondwet) is correct? a. De overheid mag zich niet bemoeien met de inhoud van het onderwijs. b. De overheid mag zich niet bemoeien met de pedagogische en didactische vormgeving van het onderwijs. c. Verenigingen bezitten de vrijheid om de op levensbeschouwelijke grond een school op te richten indien bestaande scholen in de omgeving daarmee onvoldoende overeenkomen. d. De inrichting (inhoud, levensbeschouwelijke visie) van het onderwijs is in Nederland vrij behoudens de verplichtingen zoals deze omschreven zijn in de onderwijswetgeving.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
7. Cultuur en socialisatie	7.2. Macht, invloed en ongelijkheid	<p>Socialisatieproces in verband met persoonlijkheids- en identiteitsvorming.</p> <p>Soorten socialisatie: o.a. sekse-specifieke en politieke socialisatie. In- en uitsluitingsmechanismen. Rol en rolpatronen.</p> <p>Verband tussen cultureel en sociaal kapitaal en ongelijkheid; verbinden aan persoonskenmerken.</p>	<p>Waar in het bijgevoegde artikel komt de relatie tussen sociaal kapitaal en sociale ongelijkheid naar voren.</p>	<p>Stelling 1: Het ziekte- en sterftcijfer van mensen uit lagere sociaal-economische statusgroeperingen (S.e.S.) is hoger dan dat van hogere S.e.S. en de levensduur is korter.</p> <p>Stelling 2: Armoede heeft naast economische positie, inkomen of bestedingsmogelijkheden ook te maken met geringere deelname aan maatschappelijke goederen, zoals onderwijs, wonen, gezondheidszorg, rechtsbedeling of cultuur.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 2 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>
	7.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	<p>Het overheidsbeleid en wetgeving op het terrein van cultuur en socialisatie.</p> <p>Arrangementen van de verzorgingsstaat t.b.v. socialisatieprocessen (zoals leerplicht, jeugdhulpverlening, kinderopvang).</p> <p>Spanning tussen bevoogding en emancipatie.</p>	<p>Doelen van het nationale jeugdbeleid zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jongeren moeten zich ontwikkelen tot actieve en verantwoordelijke leden van een democratische samenleving; 2. Voorkomen moet worden dat jongeren crimineel gedrag gaan vertonen; 3. Jongeren moeten leren hoe zij gezond gedrag vertonen. <p>Welk antwoord is juist?</p> <p>a. Alleen doelen 1 en 2 behoren tot het nationale jeugdbeleid.</p> <p>b. Alleen doelen 1 en 3 behoren tot het nationale jeugdbeleid.</p> <p>c. Alleen doelen 2 en 3 behoren tot het nationale jeugdbeleid.</p> <p>d. Alle doelen behoren tot het nationale jeugdbeleid.</p>	<p>Waar is in het bijgevoegde artikel sprake van spanning tussen bevoogding en emancipatie met betrekking tot het overheidsbeleid?</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
7. Cultuur en socialisatie	7.4. Sociale orde en cultuur	<p>Verschillende aan cultuur gerelateerde begrippen (w.o. waarden, normen, moraal, perceptie).</p> <p>Verschillende benaderingen van cultuur en socialisatie (cultuur als essentie en cultuur als constructie).</p> <p>Kenmerken van de dominante cultuur in Nederland (o.a. seculariteit, compromisbereidheid en individualiteit).</p> <p>Verschillende (sub)culturen in Nederland.</p> <p>De veranderende betekenis van religie in Nederland sinds 1945.</p> <p>Bijdrage van verschillende soorten socialisatie aan de sociale orde.</p>	<p>Hieronder staan twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1: Waarden zijn collectieve opvattingen over wat goed, juist en daarom nastrevenswaardig is.</p> <p>Stelling 2: Normen zijn concrete richtlijnen voor het handelen: hoe men zich wel of niet moet gedragen in concrete omstandigheden.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>	Welke benadering van cultuur is herkenbaar in het bijgevoegde artikel?
	7.5. Theorieën en visies	<p>De betekenis van sociale ongelijkheid, cohesie en verandering in de samenleving, zoals beschreven in sociologische theorieën (o.a. systeemtheorie, interpretatieve sociologie en de historisch-vergelijkende sociologie).</p> <p>Cultuur-natuurdiscussie.</p> <p>Standpunten van de verschillende politieke partijen.</p> <p>Visies over sociaal-cultureel burgerschap.</p>	<p>Christendemocratische partijen gaan van oorsprong bij de bepaling van de noodzaak van overheidsbeleid, zoals op het gebied van gezinszorg, uit van het beginsel van "soevereiniteit in eigen kring" (protestants-christelijke opvatting) of het "subsidiariteitsbeginsel" (katholieke opvatting). Soevereiniteit in eigen kring betekent dat:</p> <p>a. Financiering van zorg geaccepteerd wordt wanneer burgers zelf geen initiatieven hebben ontplooid.</p> <p>b. De overheid zich terugtrekt als professionele zorgverleners kwalitatief goede zorg kunnen verlenen.</p> <p>c. Maatschappelijke groeperingen binnen de eigen kring voor elkaar dienen te zorgen en de overheid zich hiermee niet mag bemoeien.</p> <p>d. Het particuliere initiatief binnen de eigen maatschappelijke groepering zich dient te houden aan de professionele richtlijnen die de overheid voor zorgverlening heeft opgesteld.</p>	<p>Sociale ongelijkheid wordt door theoretici van de systeemtheorie gezien als:</p> <p>a. Iets dat bijdraagt aan de sociale orde van de samenleving.</p> <p>b. Een dysfunctie, omdat het de orde van de samenleving verstoort.</p> <p>c. Een dysfunctie, omdat sociale ongelijkheid een eerlijke inkomensverdeling bemoeilijkt.</p> <p>d. De uitkomst van feodale relaties. Een meritocratische samenleving is wenselijk, omdat daarin geen sociale ongelijkheid bestaat.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
7. Cultuur en socialisatie	7.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	Ontwikkelingen van cultuur en socialisatie sinds 1945 in relatie tot individualisering, informatisering en informalisering met nadruk op emancipatie, gender-vraagstukken en sociale bewegingen. Vergelijking van de Nederlandse samenleving met andere samenlevingen (o.a. open-gesloten, masculien-feminien, ik-wij-cultuur).	<p>Culturen zijn onder te verdelen op verschillende dimensies. Hieronder twee uitspraken.</p> <p>1. Nederlanders zijn, in vergelijking met andere landen, meer individualistisch dan collectivistisch.</p> <p>2. Nederlanders zijn, in vergelijking met andere landen, meer feminien dan masculien.</p> <p>Welke antwoord is juist?</p> <p>a. Stelling 1 is juist, 2 onjuist.</p> <p>b. Stelling 2 is juist, 1 onjuist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>	<p>Hieronder staan twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1: Individualisering resulteert in een lossere band tussen het individuele "ik" en het collectieve "wij" in het dagelijkse leven van moderne mensen.</p> <p>Stelling 2: Individualisering steunt op de relativisering van traditionele normen en waarden en op de overtuiging dat in de wereld vele mogelijkheden open liggen en dat men daarbij zelf moet/kan kiezen welke men wil gebruiken.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
8. Mondiale vraagstukken	8.1. Actoren en juridische principes	Actoren: o.a. staat, volk en igo's (waaronder EU, VN, Raad van Europa, NAVO, WTO, IMF, Internationaal Strafhof), NGO's, burger en multinationale ondernemingen. Nationale soevereiniteit. Non-interventiebeginsel. Anarchistische internationale omgeving. Mensenrechten. Oorlogsrecht. Principes van oorlog en vrede. Internationale rechtsprincipes.	In het bijgevoegde artikel staat de internationale anarchistische omgeving besproken. De auteur is van mening dat er sprake kan zijn van een tijdelijke internationale vrede. Op welke kenmerken van de internationale anarchie baseert hij zich?	<p>Hieronder volgen twee stellingen. Welk antwoord is juist?</p> <p>Stelling 1: Volgens het non-interventiebeginsel mag een staat zich niet mengen in de binnenlandse aangelegenheden van een andere staat.</p> <p>Stelling 2: De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is door vrijwel alle staten ondertekend. Daardoor heeft deze verklaring formele rechtsmacht.</p> <p>a. Stelling 1 is juist, stelling 2 is onjuist.</p> <p>b. Stelling 1 is onjuist, stelling 2 is juist.</p> <p>c. Beide stellingen zijn juist.</p> <p>d. Beide stellingen zijn onjuist.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
8. Mondiale vraagstukken	8.2. Politiek, macht, invloed en ongelijkheid	Besluitvormingsprocedures binnen de EU en VN. Supranationale versus intergouvernementele organisaties. Uni-, bi- en multilaterale betrekkingen. Nationaal belang. Machtsverhouding tussen en machtsmiddelen (o.a. militair, economisch, cultureel) van grote en kleine landen, IGO's, NGO's en burgers.	De Veiligheidsraad wordt veelal gezien als het machtigste orgaan van de Verenigde Naties. Dit is zo omdat: a. Binnen de Veiligheidsraad de permanente leden vetorecht hebben. b. De Veiligheidsraad als enige orgaan resoluties kan aannemen die voor alle staten bindend zijn. c. De Veiligheidsraad de secretaris-generaal benoemt en hem kan controleren. d. De agenda van de Algemene Vergadering door de Veiligheidsraad wordt vastgesteld.	Leg uit welke machtsmiddelen Iran heeft in onderhandelingen met het Internationale Energie en Atoomgeenootschap over de bouw van kernreactoren.
	8.3. Beleid: regels, effecten en dilemma's	Doeleinden van het Nederlandse buitenlandbeleid (o.a. good governance, mensenrechten, handhaving internationale rechtsorde). Veiligheidsdilemma. Spanning tussen verschillende beleidsterreinen (economie en mensenrechten, milieu en economie).	Waarom is er in het bijgevoegde artikel sprake van een spanning tussen economische belangen en mensenrechten?	Welke opsomming van doelen van het Nederlandse buitenlands beleid van de afgelopen twee decennia is niet correct: a. Democratisering van ontwikkelingslanden, economische ontwikkeling van ontwikkelingslanden, gelijkmatigere verdeling van de welvaart, versterking van de internationale rechtsorde; b. Stabilisering van conflictgebieden in Afrika en Azië, versterking van de internationale rechtsorde, nastreven van nationale belangen; c. Gelijkmatigere verdeling van de welvaart, verlaging van de schuldenlast van ontwikkelingslanden, berechting van oorlogsmisdadigers door Nederlandse rechtbanken, democratisering van ontwikkelingslanden; d. Versterking van de internationale rechtsorde, gelijkmatigere verdeling van de welvaart, internationale aanpak van klimaatverandering.

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
8. Mondiale vraagstukken	8.4. Sociale en economische orde	<p>Internationale afspraken op het terrein van de economie (w.o. Washington Consensus, WTO). Internationale arbeids- en kapitaalmarkten.</p> <p>Het verschil tussen mondiale en internationale ongelijkheid.</p> <p>De relatie tussen sociaal-economische ongelijkheid en verschijnselen als armoede, migratie, schuldenproblematiek en blootstelling aan klimaatveranderingen.</p>	<p>Alle landen met een ver ontwikkelde industriële- of diensteneconomie steunen landen met een minder ver ontwikkelde economie.</p> <p>Welke afspraak hebben de ontwikkelde economieën gemaakt?</p> <p>a. Om 0,7 procent van het BNP aan ontwikkelingssamenwerking te besteden.</p> <p>b. Om in 2010 de schuldenlast van ontwikkelingslanden opgeheven te hebben.</p> <p>c. Om hun technologieën ter beschikking te stellen van ontwikkelingslanden.</p> <p>d. Om jaarlijks twee procent van het aantal plaatsen aan hun universiteiten beschikbaar te houden voor studenten uit ontwikkelingslanden.</p>	<p>Leg uit of het principe van internationale ongelijkheid of dat van mondiale ongelijkheid verbonden is met het kosmopolitisme.</p>
	8.5. Theorieën, visies en beeldvorming	<p>Verschillende standpunten over de plaats van de moraal binnen de internationale politiek (realisme en idealisme).</p> <p>Verschillende theorieën over internationale ontwikkelingsvraagstukken (moderniseringstheorie, afhankelijkheidstheorie).</p> <p>Verschillende visies in discussies over identiteiten van mensen, waaronder nationale en regionale identiteiten (Westerling, Arabier, Afrikaan) en wereldburgerschap.</p> <p>Stereotypering van ontwikkelingslanden als probleemgebieden (oorlog, honger, mislukte staten).</p> <p>Selectieve media-aandacht voor ontwikkelingslanden en mondiale vraagstukken.</p>	<p>Het realisme en het idealisme zijn de twee centrale theorieën uit de Leer van de Internationale Betrekkingen.</p> <p>Welke theorie herken je in het bijgevoegde artikel?</p>	<p>De president van Rwanda stelde begin 2009 dat zijn land niet langer ontwikkelingsgeld wil ontvangen van westerse landen, zie bijgevoegd artikel. Aan de hand van welke theorie stelt hij dit?</p> <p>a. Het liberaal-internationalisme.</p> <p>b. Het kosmopolitisme.</p> <p>c. De moderniseringstheorie.</p> <p>d. De afhankelijkheidstheorie.</p>

Thema	Categorie	Omschrijving van de categorie	Voorbeelden	
8. Mondiale vraagstukken	8.6. Maatschappelijke veranderingen en internationale vergelijking	De veranderingen in de internationale politiek en economie sinds 1945 in relatie tot internationalisering en mondialisering, informatisering en individualisering met daarbij nadruk op dekolonisatie, Koude Oorlog, opkomst nieuwe grootmachten, post-Koude Oorlog, 'War on Terror'.	Begin jaren negentig braken er in verschillende Afrikaanse landen burgeroorlogen uit. Geef daar een geopolitieke verklaring voor.	Waarom is in het bijgevoegde artikel het post-Koude Oorlog-optimisme herkenbaar?

Samenstelling redactie en legitimeringspanel

Maatschappijleer

Vakredactie

Hessel Nieuwelink (Hogeschool van Amsterdam)

Bert de Weme (Noordelijke Hogeschool Leeuwarden)

Marcel Mooiman (Hogeschool Rotterdam)

Gerda Redmeijer (Fontys lerarenopleiding Tilburg)

BerendJan Mulder (Hogeschool van Amsterdam)

Legitimeringspanel

Marleen Hut (mbo docent)

Lieke Meijs (vakvereniging NVLM)

Nella Star (bestuur vakvereniging NVLM; docent vmbo)

Ariana Need (Universiteit Twente, universitair hoofddocent Sociologie)

Henk Dekker (Universiteit Leiden, professor Politicologie)

Nadya Karim (docent Echnaton college)

Coen Gelinck (secretaris vakvereniging)